

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASASI

1924

ekitap.aqorum.com

Türkiye Cumhuriyeti

Anayasası

1924

İÇİNDEKİLER

TEŞKİLÂTI ESASİYE KANUNU	4
BİRİNCİ FASIL Ahkâmı esasiye.....	4
İKİNCİ FASIL Vazifei teşriiye	5
ÜÇÜNCÜ FASIL Vazifei icraiye	10
DÖRDÜNCÜ FASIL Kuvvei kazaiye.....	17
DİVANI ÂLİ	18
BEŞİNCİ FASIL Türklerin hukuku âmmesi.....	19
ALTINCI FASIL Mevaddı müteferrika	24
Vilâyat	24
Memurin	24
Umuru maliye	25
Teşkilât Esasiye Kanununa ait zavabıt	26
Hiçbir kanun Teşkilâtı Esasiye Kanununa münafi olamaz.	26
ANAYASA(*) (TÜRKÇELEŞTİRİLMİŞ)	27
İKİNCİ BÖLÜM Yasama görevi	28
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM Yürütme görevi	32
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM Yargı erki	36
BEŞİNCİ BÖLÜM Türklerin kamu hakları	38
ALTINCI BÖLÜM Türlü maddeler	42

TEŞKİLÂTI ESASİYE KANUNU

Kanun Numarası : 491
Kabul Tarihi : 20/4/1340 (1924)

BİRİNCİ FASIL | Ahkâmı esasiye

Madde 1.- Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.

Madde 2.- (Özgün hali) Türkiye Devletinin dini, Dini İslâmdır; resmî dili Türkçedir; makarrı Ankara şehridir.

Madde 2.- (İlk Değişiklik : 10/4/1928 - 1222 S. Kanun/md. 1)

Türkiye Devletinin resmî dili Türkçedir; makarrı Ankara şehridir.

Madde 2.- (Son Değişiklik : 5/2/1937 - 3115 S. Kanun/md. 1)

Türkiye Devleti, Cümhuriyetçi, milliyetçi, halkçı, devletçi, lâik ve inkılâpçıdır. Resmî dili Türkçedir. Makarrı Ankara şehridir.

Madde 3.- Hâkimiyet bilâ kaydü şart Milletindir.

Madde 4.- Türkiye Büyük Millet Meclisi milletin yegâne ve hakikî mümessili olup Millet namına hakkı hâkimiyeti istimal eder.

Madde 5.- Teşri salâhiyeti ve icra kudreti Büyük Millet Meclisinde tecelli ve temerküz eder.

Madde 6.- Meclis, teşri salâhiyetini bizzat istimal eder.

Madde 7.- Meclis, icra salâhiyetini, kendi tarafından müntahap Reiscumhur ve onun tâyin edeceği bir İcra Vekilleri Heyeti marifetiyle istimal eder.

Meclis, Hükümeti her vakit murakabe ve iskat edebilir.

Madde 8.- Hakkı kaza, Millet namına, usulü ve kanunu dairesinde müstakil mahakim tarafından istimal olunur.

İKİNCİ FASIL | Vazifei teşriiye

Madde 9.- Türkiye Büyük Millet Meclisi, kanunu mahsusuna tevfikan Millet tarafından müntahap mebuslardan müteşekkildir.

Madde 10.- (Özgün hali) On sekiz yaşını ikmal eden her erkek Türk mebusan intihabına iştirak etmek hakkını haizdir.

Madde 10.- (Değişik : 5/12/1934 - 2599 S. Kanun/md. 1)

Yirmi iki yaşını bitiren kadın, erkek her Türk mebus seçmek hakkını haizdir.

Madde 11.- (Özgün hali) Otuz yaşını ikmal eden her erkek Türk, mebus intihap edilmek salâhiyetini haizdir.

Madde 11.- (Değişik : 5/12/1934 - 2599 S. Kanun/md. 1)

Otuz yaşını bitiren kadın, erkek her Türk mebus seçilebilir.

Madde 12.- Ecnebi hizmeti resmîyesinde bulunanlar, mücazâtı terhibiye veya sirkat, sahtekârlık, dolandırıcılık, emniyeti suiistimal, hileli iflâs cürümlerinden biriyle mahkûm olanlar, mahcurlar, tâbiyeti ecnebiye iddiasında bulunanlar, hukuku medeniyeden ıskat edilmiş olanlar, Türkçe okuyup yazmak bilmiyenler mebus intihap olunamazlar.

Madde 13.- Büyük Millet Meclisinin intihabı dört senede bir kere icra olunur.

Müddeti biten mebusların tekrar intihap edilmeleri caizdir.

Sabık Meclis lâhik Meclisin içtimasına kadar devam eder.

Yeni intihabatın icrasına imkân görülmediği takdirde içtima devresinin bir sene temdidi caizdir.

Her mebus yalnız kendini intihap eden dairenin değil, umum Milletın vekilidir.

Madde 14.- Büyük Millet Meclisi her sene Teşrinisani iptidasında davetsiz toplanır.

Meclis âzasının memleket dâhilinde devir, tetkik ve murakabe vazifelerinin ihzârı ve teneffüs ve istirahatleri için senede altı aydan fazla tatili faaliyet edemez.

Madde 15.- Kanun teklif etmek hakkı Meclis âzasına ve İcra Vekilleri Heyetine aittir.

Madde 16.- (Özgün hali) Mebuslar Meclise iltihak ettiklerinde şu şekilde tahlif olunurlar :

(Vatan ve Millet in saadet ve selâmetine ve millet in bilâ kaydü şart hâkimiyetine mugayir bir gaye takip etmiyeceğime ve Cumhuriyet esaslarına sadakattan ayrılmıyacağıma <<vallahi>>).

Madde 16.- (Değişik : 10/4/1928 - 1222 S. Kanun/md. 1)

Mebuslar Meclise iltihak ettiklerinde şu şekilde tahlif olunurlar:

<< Vatan ve millet in saadet ve selâmetine ve millet in bilâ kaydüşart hâkimiyetine mugayir bir gaye takip etmiyeceğime ve cumhuriyet esaslarına sadakattan ayrılmıyacağıma namusum üzerine söz veririm.>>

Madde 17.- Hiçbir mebus Meclis dâhilindeki rey ve mütalâasından ve beyanatından ve Meclisteki rey ve mütalâasının ve beyanatının Meclis haricinde irat ve izharından dolayı mesul değildir. Gerek intihabından evvel gerek sonra aleyhine cürüm isnat olunan bir mebusun maznunen isticvabı veya tevkifi veyahut muhakemesinin icrası Heyeti Umumiyenin kararına menuttur. Cinaî cürmü meşhut bundan müstesnadır. Ancak bu takdirde makamı aidi Meclisi derhal haberdar etmekle mükelleftir. Bir mebusun intihabından evvel veya sonra aleyhine sâdır olmuş cezai bir hükmün infazı mebusluk müddetinin hitamına talik olunur. Mebusluk müddeti esnasında müruru zaman cereyan etmez.

Madde 18.- Mebusların senevi tahsisatları kanunu mahsus ile tâyin olunur.

Madde 19.- Tatil esnasında Reiscumhur veya Meclis Reisi lüzum görürse Meclisi içtimaa davet edebileceği gibi âzadan beşte biri tarafından talep vuku bulursa Meclis Reisi dahi Meclisi içtimaa davet eder.

Madde 20.- Meclis müzakeratı alenidir ve harfiyen neşrolunur.

Fakat Nizamnaei dâhilide münderiç şeraite tevfikân Meclis hafi celseler dahi akdedebilir ve hafi celseler müzakeratının neşri Meclisin kararına menuttur.

Madde 21.- Meclis, müzakeratını kendi Nizamnamei dâhilisi mucibince icra eder.

Madde 22.- Sual ve istizah ve Meclis tahkikatı Meclisin cümlei salâhiyetinden olup şekli tatbiki Nizamnamei Dahilî ile tâyin olunur.

Madde 23.- Mebusluk ile Hükümet memuriyeti bir zat uhdesinde içtima edemez.

Madde 23.- (Resmî Gazete 22.2.1927 - Sayı 565; Tefsir No: 111) Büyük Millet Meclisi âzasından birine Hükümet tarafından tevdi edilen muayyen veya muvakkat bir iş, Hükümet memuriyetinden addolunamaz.

Madde 24.- Türkiye Büyük Millet Meclisi Heyeti Umumiyesi her Teşrinisanî iptidasında bir sene için kendisine bir Reis ve üç Reisvekili intihap eder.

Madde 25.- İntihap devresinin hitamından evvel Meclis adedi mürettebinin ekseriyeti mutlakası ile intihabat tecdit olunursa yeni içtima eden Meclisin intihap devresi ilk Teşrinisaniden başlar.

Teşrinisaniden evvel vâkı olan içtima, fevkelâde bir içtima addolunur.

Madde 26.- (Özgün hali) Büyük Millet Meclisi ahkâmı şer'iyenin tenfizi, kavaninin vaz'ı, tadili, tefsiri, fesih ve ilgası, Devletlerle mukavele, muahede ve sulh akdi, harb ilânı, muvazenei umumiyei maliye ve Devletin umum hesabı katî kanunlarının tetkik ve tasdiki, meskûkât darbı, inhisar ve malî taahhüdü mutazammın mukavelât ve imtiyazatın tasdik ve feshi, umumi ve hususi af ilânı, cezaların tahfif veya tahvili, tahkikat ve mücezaatı kanuniyenin tecili, mahkemelerden sâdır olup katiyet kesbetmiş olan idam hükümlerinin infazı gibi vezaifi bizzat kendi ifa eder.

Madde 26.- (Değişik : 10/4/1928 - 1222 S. Kanun/md. 1)

Büyük Millet Meclisi kavaninin vaz'ı tadili, tefsiri, fesih ve ilgası, devletlerle mukavele, muahede ve sulh akdi, harb ilânı, muvazenei umumiyei maliye ve Devletin umum hesabı katî kanunlarının tetkik ve tasdiki, meskûkât darbı, inhisar ve malî taahhüdü mutazammın mukavelât ve imtiyazatın tasdik ve feshi, umumi ve hususi af ilânı, cezaların tahfif ve tahvili, tahkikat ve mücezaatı kanuniyenin tecili, mahkemelerden sâdır olup katiyet kesbetmiş olan idam hükümlerinin infazı gibi vezaifi bizzat kendi ifa eder.

Madde 27.- Bir mebusun vatana hiyanet ve mebusluğu zamanında irtikâp töhmetlerinden biriyle müttehim olduğuna Türkiye Büyük Millet Meclisi Heyeti Umumiyesi âzayı mevcudesinin sülûsan ekseriyeti ârası ile karar verilir veyahut on ikinci maddede münderiç ceraimden biriyle mahkûm olur ve mahkûmiyeti kaziyei muhkeme halini alırsa mebusluk sıfatı zâil olur.

Madde 28.- İstifa, esbabı meşrua dolayısıyla mahcuriyet, bilâ mezuniyet ve mazeret iki ay Meclise ademi devam veyahut memuriyet kabulü hallerinde mebusluk sâkit olur.

Madde 29.- Yukardaki maddeler mucibince mebusluk sıfatı zâil veya sâkit olan veyahut vefat eden mebusun yerine bir diğeri intihap olunur.

Madde 30.- Büyük Millet Meclisi kendi zabıtasını Reisi marifetiyle tanzim ve idare eder.

ÜÇÜNCÜ FASIL | Vazifei icraiye

Madde 31.- Türkiye Reisicumhuru Büyük Millet Meclisi Heyeti Umumiyesi tarafından ve kendi âzası meyanından bir intihap devresi için intihap olunur. Vazifei Riyaset yeni Reisicumhurun intihabına kadar devam eder. Tekrar intihap olunmak caizdir.

Madde 32.- Reisicumhur Devletin Reisidir. Bu sıfatla merasimi mahsusada Meclise ve lüzum gördükçe İcra Vekilleri Heyetine Riyaset eder. Reisicumhur Riyaseticumhur makamında bulundukça Meclis münakaşat ve müzakeratına iştirak edemez ve rey veremez.

Madde 33.- Reisicumhur hastalık ve memleket haricinde seyahat gibi bir sebeple vezaifini ifa edemezse veya vefat, istifa vesair sebep dolayısıyla Cumhuriyet Riyaseti inhilâl ederse Büyük Millet Meclisi Reisi Vekâleten Reisicumhur vazifesini ifa eder.

Madde 34.- Cumhur Riyasetinin inhilâlinde Meclis müçtemi ise yeni Reisicumhuru derhal intihap eder.

Meclis müçtemi değilse, Reis tarafından hemen içtima davet edilerek Reisicumhur intihap edilir. Meclisin intihap devresi

hitam bulmuş veya intihabatın tecdidine karar verilmiş olursa Reisicumhuru gelecek Meclis intihap eder.

Madde 35.- Reisicumhur Meclis tarafından kabul olunan kanunları on gün zarfında ilân eder. Teşkilâtı Esasiye Kanunu ile bütçe kanunları müstesna olmak üzere ilânını muvafık görmediği kanunları bir daha müzakere edilmek üzere esbabı mucibesiyile birlikte keza on gün zarfında Meclise iade eder.

Meclis mezkûr kanunu bu defa da kabul ederse, onun ilânı Reisicumhur için mecburidir.

Madde 36.- Reisicumhur, her sene Teşrinisanide Hükümetin geçen seneki faaliyetine ve o sene ittihaz edilmesi münasip görülen tedbirlere dair bir nutuk iradeder veyahut Başvekile kıraat ettirir.

Madde 37.- Reisicumhur ecnebi devletlerin nezdine Türk Cumhuriyetinin siyasi mümessillerini tâyin ve ecnebi devletlerin siyasi mümessillerini kabul eder.

Madde 38.- (Özgün hali) Reisicumhur intihabı akabinde ve Meclis huzurunda şu suretle yemin eder:

(Reisicumhur sıfatı ile Cumhuriyetin kanunlarına ve hâkimiyeti milliye esaslarına riayet ve bunları müdafaa, Türk Milletinin saadetine sadıkane ve bütün kuvvetimle sarfı mesai, Türk Devletine teveccüh edecek her tehlikeyi kemali şiddetle meni, Türkiye'nin şan ve şerefini vikaye ve ilâya ve deruhde ettiğim vazifenin icabatına hasrınefs etmekten ayrılmıyacağıma <<Vallahi>>).

Madde 38.- (Değişik : 10/4/1928 - 1222 S. Kanun/md. 1)

Reisicumhur intihabı akabinde ve Meclis huzurunda şu suretle yemin eder:

<<Reisicumhur sıfatiyle Cumhuriyetin, kanunlarına ve hâkimiyeti millîye esaslarına riayet ve bunları müdafaa, Türk milletinin saadetine sadıkane ve bütün kuvvetimle sarfı mesai, Türk Devletine teveccüh edecek her tehlikeyi kemali şiddetle meni, Türkiye'nin şanı şerefini vikaye ve ilâye ve deruhte ettiğim vazifenin icabatına hasrı nefis etmekten ayrılmıyacağıma namusum üzerine söz veririm.>>

Madde 39.- Reisicumhurun ısdar edeceği bilcümle mukarrerat Başvekil ile Vekili aidi taraflarından imza olunur.

Madde 40.- Başkumandanlık Türkiye Büyük Millet Meclisinin şahsiyeti manevîyesinde mündemiç olup Reisicumhur tarafından temsil olunur. Kuvayı Harbiyenin emir ve kumandası hazarında kanunu mahsusuna tevfikân Erkânı Harbiyei Umumiye Riyasetine ve seferde İcra Vekilleri Heyetinin inhası üzerine Reisicumhur tarafından nasbedilecek zate tevdi olunur.

Madde 41.- Reisicumhur hiyaneti vataniye halinde Büyük Millet Meclisine karşı mesuldür. Reisicumhurun ısdar edeceği bilcümle mukarrerattan mütevellit mesuliyet otuz dokuzuncu madde mucibince mezkûr mukarreratı imza eden Başvekil ile Vekili aidine racidir. Reisicumhurun hususatı şahsiyesinden dolayı mesuliyeti lâzım geldikte işbu Teşkilâtı Esasiye Kanununun masuniyeti teşriiyyeye taallûk eden on yedinci maddesi mucibince hareket edilir.

Madde 42.- Reisicumhur, Hükümetin inhası üzerine daimî mâlûliyet veya şeyhuhet gibi şahsi sebeplerden dolayı muayyen efradın cezalarını ıskat veya tahfif edebilir. Reisicumhur, Büyük Millet Meclisi tarafından itham edilerek mahkûm olan Vekiller

hakkında bu salâhiyeti istimal edemez.

Madde 43.- Reisicumhurun tahsisatı kanunu mahsus ile tâyin olunur.

Madde 44.- (Özgün hali) Başvekil, Reisicumhur canibinden ve Meclis âzası meyanından tâyin olunur. Sair Vekiller Başvekil tarafından, Meclis âzası arasından intihap olunarak heyeti umumiyesi Reisicumhurun tasdikiyle Meclise arz olunur. Meclis müçtemi değilse arz keyfiyeti Meclisin içtimaina talik olunur.

Hükümet hattı hareket ve siyasi noktai nazarını âzami bir hafta zarfında Meclise bildirir ve itimat talep eder.

Madde 44.- (İlk Değişiklik : 5/2/1937 - 3115 S. Kanun/md. 2)

Başvekil, Reiscümhur canibinden ve Meclis azası meyanından tayin olunur. Sair vekiller Başvekil tarafından Meclis azası arasından intihab olunarak heyeti umumiyesi Reiscümhurun tasdikile Meclise arz olunur.

Meclis, müçtemi değilse arz keyfiyeti Meclisin içtimaina talik olunur.

Hükümet hattı hareket ve siyasî noktai nazarını azamî bir hafta zarfında Meclise bildirir ve itimad talep eder.

Siyasî müsteşarları Başvekil, Meclis azası arasından seçerek Reiscümhurun tasdikına arzeder.

Madde 44.- (Son Değişiklik : 29/11/1937 - 3272 S. Kanun/md. 1)

Başvekil, Reiscümhur canibinden ve Meclis azası meyanından tayin olunur.

Sair vekiller Başvekil tarafından Meclis azası arasından intihab olunarak heyeti umumiyesi Reiscümhurun tasdikile Meclise arz olunur.

Meclis müçtemi değilse arz keyfiyeti Meclisin içtimainı talik olunur.

Hükümet hattı hareket ve siyasî noktai nazarını azamî bir hafta zarfında Meclise bildirir ve itimad talep eder.

Madde 45.- Vekiller Başvekilin riyaseti altında (İcra Vekilleri Heyeti) ni teşkil ederler.

Madde 46.- İcra Vekilleri Heyeti Hükümetin umumi siyasetinden müştereken mesuldür.

Vekillerden herbiri kendi salâhiyeti dairesindeki icraattan ve maiyetinin efal ve muamelâtından ve siyasetinin umumî istikametinden münferiden mesuldür.

Madde 47.- (Özgün hali) Vekillerin vazife ve mesuliyetleri kanunu mahsus ile tâyin olunur.

Madde 47.- (İlk Değişiklik : 5/2/1937 - 3115 S. Kanun/md. 3)

Vekillerin ve siyasî müsteşarların vazife ve mes'uliyetleri mahsus kanunla tayin olunur.

Madde 47.- (Son Değişiklik : 29/11/1937 - 3272 S. Kanun/md. 2)

Vekillerin vazife ve mes'uliyetleri mahsus kanunla tayin olunur.

Madde 48.- (Özgün hali) Vekaletlerin adedi kanunla tâyin olunur.

Madde 48.- (Değişik : 29/11/1937 - 3272 S. Kanun/md. 3)

Vekâletlerin teşkili tarzı, mahsus kanuna tabidir.

Madde 49.- (Özgün hali) Mezun veyahut herhangi bir sebeple mazur olan bir Vekile, İcra Vekilleri Heyeti âzasından bir diğeri muvakkaten niyabet eder. Ancak bir Vekil bir Vekâletten fazlasına niyabet edemez.

Madde 49.- (İlk Değişiklik : 5/2/1937 - 3115 S. Kanun/md. 4)

Mezun ve her hangi bir sebeple mazur olan bir vekile İcra Vekilleri Heyeti azasından bir diğeri veya siyasî müsteşarlardan biri muvakkaten niyabet eder. Ancak bir vekil veya bir siyasî müsteşar bir vekâletten fazlasına niyabet edemez.

Siyasî müsteşarın vekile niyabeti halinde kararnamesi Meclise arz olunur.

Madde 49.- (Son Değişiklik : 29/11/1937 - 3272 S. Kanun/md. 4)

Mezun ve herhangi bir sebeple mazur olan bir vekile İcra Vekilleri Heyeti azasından bir diğeri muvakkaten niyabet eder. Ancak bir vekil bir vekâletten fazlasına niyabet edemez.

Madde 50.- (Özgün hali) Türkiye Büyük Millet Meclisince İcra Vekillerinden birinin Divanı Âliye sevkına dair verilen karar vekâletten sukutunu dahi mutazammındır.

Madde 50.- (İlk Değişiklik : 5/2/1937 - 3115 S. Kanun/md. 5)

İcra Vekillerinden veya siyasî müsteşarlardan birinin Divanı Âliye sevkine dair Türkiye Büyük Millet Meclisince verilen karar vekâlet veya müsteşarlıktan sukutu dahi mutazammındır.

Madde 50.- (Son Değişiklik : 29/11/1937 - 3272 S. Kanun/md. 5)

İcra Vekillerinden birinin Divanı Âliye sevkine dair Türkiye Büyük Millet Meclisince verilen karar vekâletten sukutu dahi mutazammındır.

Madde 51.- İdari dâva ve ihtilâfları rüyet ve hal, Hükümetçe ihzar ve tevdi olunacak kanun lâyhaları ve imtiyaz mukavele ve şartnameleri üzerine beyanı mütalâa, gerek kendi kanunu mahsus ve gerek kavanini saire ile muayyen vezaifi ifa etmek üzere bir Şûrayı Devlet teşkil edilecektir. Şûrayı Devletin rüesa ve âzası vezaifi mühimmede bulunmuş, ilim, ihtisas tecrübeleri ile mütemeyyiz zevat meyanından Büyük Millet Meclisince intihap olunur.

Madde 52.- İcra Vekilleri Heyeti, kanunların süveri tatbikiyesini irae veyahut kanunun emrettiği hususatı tesbit için ahkâmı cedideyi muhtevi olmamak ve Şûrayı Devletin nazarı tetkikından geçirilmek şartıyla nizamnameler tedvin eder.

Nizamnameler Reisicumhurun imza ve ilâniyle mamulünbih olur.

Nizamnamelerin kavanine mugayereti iddia olundukta bunun mercii halli Türkiye Büyük Millet Meclisidir.

DÖRDÜNCÜ FASIL | Kuvvei kazaiye

Madde 53.- Mahkemelerin teşkilâtı, vazife ve salâhiyetleri kanunla muayyendir.

Madde 54.- Hâkimler bilcümle dâvaların muhakemesinde ve hükmünde müstakil ve her türlü müdahalâttan âzade olup ancak kanunun hükmüne tabidirler. Mahkemelerin mukarreratını Türkiye Büyük Millet Meclisi ve İcra Vekilleri Heyeti hiçbir veçhile tebdil ve tağyir ve tehir ve infazı ahkâmına mümanaat edemez.

Madde 55.- Hâkimler kanunen muayyen olan usul ve ahval haricinde azlolunamazlar.

Madde 56.- Hâkimlerin evsafı, hukuku, vezaifi, maaş ve muhassatları ve sureti nasıp ve azilleri kanunu mahsus ile tâyin olunur.

Madde 57.- Hâkimler kanunen muayyen vezaiften başka umumi ve hususi hiçbir vazife deruhde edemezler.

Madde 58.- Mahkemelerde muhakemat alenidir.

Yalnız Usulü Muhakemat kanunu mucibince bir muhakemenin hafiyen cereyanına mahkeme karar verebilir.

Madde 59.- Herkes, mahkeme huzurunda hukukunu müdafaa için lüzum gördüğü meşru vesaiti istimalde serbesttir.

Madde 60.- Hiçbir mahkeme, vazife ve salâhiyeti dâhilinde olan dâvaları rüyetten imtina edemez. Vazife ve salâhiyet haricinde olan dâvalar ancak bir karar ile reddolunur.

DİVANI ÂLİ

Madde 61.- (Özgün hali) Vazifelerinden mümbais hususatta İcra Vekilleriyle Şûrayı Devlet ve Mahkemei Temyiz rües ave âzasını ve Başmüddeiumumiyi muhakeme etmek üzere bir (Divanı Âli) teşkil edilir.

Madde 61.- (İlk Değişiklik : 5/2/1937 - 3115 S. Kanun/md. 6)

Vazifelerinden münbais hususatta İcra Vekilleri ile siyâsî müsteşarları ve Şurayı Devlet ve Temyiz Mahkemesi rüesası ve azasını ve Cümhuriyet Başmüddeiumumisini muhakeme etmek üzere bir (Divanı Âli) teşkil edilir.

Madde 61.- (Son Değişiklik : 29/11/1937 - 3272 S. Kanun/md. 6)

Vazifelerinden münbais hususatta İcra Vekilleri ile Şûrayı Devlet ve Temyiz Mahkemesi rüesa ve azasını ve Cümhuriyet Başmüddeiumumisini muhakeme etmek üzere bir Divanı Âli teşkil olunur.

Madde 62.- Divanı Âli âzalığı için on biri Mahkemei Temyiz, onu Şûrayı Devlet rüesa ve âzası meyanından ve kendi Heyeti Umumiyeleri tarafından ledeliktiza reyi hafi ile yirmi bir zat intihap olunur.

Bu zevat reyi hafi ve ekseriyeti mutlaka ile içlerinden birini Reis ve birini reis vekili intihap ederler.

Madde 63.- Divanı Âli bir Reis ve on dört âza ile teşekkül ve ekseriyeti mutlaka ile karar ittihaz eder.

Mütebaki altı zat ledelicap Heyetin noksanını ikmal için ihtiyat âza vaziyetindedirler. İşbu ihtiyat âza üçü Mahkemei Temyiz, üçü Şûrayı Devletten müntahap âza arasından olmak üzere kur'a ile tefrik olunurlar.

Reisliğe ve Reis vekillğine intihap olunanlar bu kur'aya dâhil olamazlar.

Madde 64.- Divanı Âlinin müdeiumumiliği Başmüddeiumumilik tarafından ifa olunur.

Madde 65.- Divanı Âlinin kararları katidir.

Madde 66.- Divanı Âli mevzu kanunlara tevfikan muhakeme icra ve hüküm ita eder.

Madde 67.- Divanı Âli görülen lüzum üzerine Türkiye Büyük Millet Meclisi karariyle teşkil olunur.

BEŞİNCİ FASIL | Türklerin hukuku âmmesi

Madde 68.- Her Türk hür doğar, hür yaşar.

Hürriyet, başkasına muzır olmayacak her türlü tasarrufatta bulunmaktır.

Hukuku tabiiyeden olan hürriyetin herkes için hududu başkalarının hududu hürriyetidir. Bu hudut ancak kanun marifetiyle tesbit ve tâyin edilir.

Madde 69.- Türkler kanun nazarında müsavi ve bilâistisna kanuna riayetle mükelleftirler. Her türlü zümre, sınıf, aile ve fert imtiyazları mülga ve memnudur.

Madde 70.- Şahsi masuniyet, vicdan, tefekkür, kelâm, neşir, seyahat, akit, sâyü amel, temellük ve tasarruf, içtima, cemiyet, şirket, hak ve hürriyetleri Türklerin tabii hukukundandır.

Madde 71.- Can, mal, ırz, mesken her türlü taarruzdan masundur.

Madde 72.- Kanunen muayyen olan ahval ve eşkâlden başka bir suretle hiçbir kimse derdest ve tevkif edilemez.

Madde 73.- İşkence, eziyet, müsadere ve angarya memnudur.

Madde 74.- (Özgün hali) Menafii umumiye için lüzumu usulen tahakkuk etmedikçe ve kanunu mahsus mucibince değer pahası peşin verilmedikçe hiçbir kimsenin malı istimval ve mülkü istimplâk olunamaz.

Fevkalâde ahvalde kanun mucibince tahmil olunacak nakdî, aynî ve sayü amele mütaallik mükellefiyetler müstesna olmak üzere hiçbir kimse hiçbir fedakârlığa icbar edilemez.

Madde 74.- (Değişik : 5/2/1937 - 3115 S. Kanun/md. 7)

Umumî menfaatler için lüzumu, usulüne göre anlaşılmadıkça ve mahsus kanunla mucibince değer pahası peşin verilmedikçe hiçbir kimsenin malı istimval ve mülki istimplâk olunamaz.

Çiftçiyi toprak sahibi yapmak ve ormanları Devlet tarafından idare etmek için istimplâk olunacak arazi ve ormanların istimplâk

bedelleri ve bu bedellerin tediyesi sureti, mahsus kanunlarla tayin olunur.

Fevkalâde hallerde kanuna göre tahmil olunacak para ve mal ve çalışmaya dair mükellefiyetler müstesna olmak üzere hiçbir kimse hiçbir fedakârlık yapmağa zorlanamaz.

Madde 75.- (Özgün hali) Hiçbir kimse mensup olduğu din, mezhep, tarikat ve felsefi içtihadından dolayı muaheze edilemez. Asayiş, âdabı muaşeretini umumiye ve kavanine mugayir olmamak üzere her türlü âyinler serbesttir.

Madde 75.- (Değişik : 5/2/1937 - 3115 S. Kanun/md. 8)

Hiçbir kimse mensub olduğu felsefi içtihad, din ve mezhepten dolayı muahaze edilemez. Asayiş ve umumî muaşeret âdabına ve kanunlar hükümlerine aykırı bulunmamak üzere her türlü dinî âyinler yapılması serbesttir.

Madde 76.- Kanun ile muayyen olan usul ve ahval haricinde kimsenin meskenine girilemez ve üzeri taharri edilemez.

Madde 77.- Matbuat, kanun dairesinde serbesttir ve neşredilmeden teftiş, muayeneye tabi değildir.

Madde 78.- Seferberlikte idarei örfiye halinde veyahut müstevli emrazdan dolayı kanunen müttihaz tedabir icabatından olarak vazedilecek takyidat müstesna olmak üzere seyahat hiçbir suretle takyidata tabi tutulamaz.

Madde 79.- Ukudun, sâyü amelin, temellük ve tasarrufun, içtimaatın, cemiyetlerin ve şirketlerin hududu hürriyeti kanunlar ile musarrahtır.

Madde 80.- Hükümetin nezaret ve murakabesi altında ve kanun dairesinde her türlü tedrisat serbesttir.

Madde 81.- Postalara verilen evrak, mektuplar ve her nevi emanetler salâhiyettar müstantık ve mahkeme kararı olmadıkça açılmaz ve telgraf ve telefon ile vâkı olan muhaberatın mahremiyeti ihlâl olunamaz.

Madde 82.- Türkler, gerek şahıslarına, gerek âmmeye mütaallik olarak kavanin ve nizamata muhalif gördükleri hususatta merciine ve Türkiye Büyük Millet Meclisine münferiden veya müçtemian ihbar ve şikâyette bulunabilirler. Şahsa ait olarak vuku bulan müracaatın neticesi müstediye tahriren tebliğ olunmak mecburidir.

Madde 83.- Hiçbir kimse kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir mahkemeye celp ve sevk olunamaz.

Madde 84.- Vergi, Devletin umumi masarifine halkın iştiraki demektir.

Bu esasa mugayir olarak hakikî veya hükmî şahıslar tarafından veya onlar namına rüsum, âşar ve sair tekâlif alınması memnudur.

Madde 85.- Vergiler ancak bir kanun ile tarh ve cibayet olunabilir.

Devlet, vilâyet idarei hususiyeleri ve belediyelerce teamülen cibayet edilmekte olan rüsum ve tekâlifin kanunları tanzim edilinceye kadar kemakân cibayete devam olunabilir.

Madde 86.- Harb halinde veya harbi icabettirecek bir vaziyet hudusunda veya isyan zuhurunda veyahut Vatan ve Cumhuriyet

aleyhinde kuvvetli ve fiilî teşebbüsât vukuunu müeyyit katî emarat görüldükte İcra Vekilleri Heyeti müddeti bir ayı tecavüz etmemek üzere umumi veya mevzii idarei örfiye ilân edebilir ve keyfiyet hemen Meclisin tasdikına arz olunur. Meclis idarei örfiye müddetini indelicap tezyid veya tenkis edebilir. Meclis müçtemi değilse derhal içtimaa davet olunur.

İdarei örfiyenin fazla temadisi Meclisin kararına mütevakkıftır.

İdarei örfiye, şahsi ve ikametgâh masuniyetlerinin, matbuat, müraselât, cemiyet, şirket hürriyetlerinin muvakkaten takyit veya talıkı demektir.

İdarei örfiye mıntakasiyle bu mıntaka dâhilinde tatbik olunacak ahkâm ve muamelâtın sureti icrası ve harb halinde dahi masuniyet ve hürriyetlerin tarzı takyit ve talıkı kanunla tesbit olunur.

Madde 87.- İptidai tahsil bütün Türklere için mecburi Devlet mekteplerinde meccanidir.

Madde 88.- Türkiye ahalisine din ve ırk farkı olmaksızın vatandaşlık itibariyle (Türk) ıtlak olunur.

Türkiye'de veya hariçte bir Türk babanın sulbünden doğan veyahut Türkiye'de mütemekkin bir ecnebi babanın sulbünden Türkiye'de doğup da memleket dâhilinde ikamet ve sinni rüşte vusulünde resmen Türklüğü ihtiyar eden veyahut Vatandaşlık Kanunu mucibince Türklüğe kabul olunan herkes Türktür. Türklük sıfatı kanunen muayyen olan ahvalde izale edilir.

ALTINCI FASIL | Mevaddı müteferrika

Vilâyat

Madde 89.- Türkiye coğrafi vaziyet ve iktisadi münasebet noktai nazarından vilâyetlere, vilâyetler kazalara, kazalar nahiyelere münkasimdir ve nahiyeler de kasaba ve köylerden tereküp eder.

Madde 90.- Vilâyetlerle şehir, kasaba ve köyler hükmî şahsiyeti haizdir.

Madde 91.- Vilâyetler umuru tevsii mezuniyet ve tefriki vezaif esası üzerine idare olunur.

Memurin

Madde 92.- Hukuku siyasiyeyi haiz her Türk ehliyet ve istihkakına göre Devlet memuriyetlerinde istihdam olunmak hakkını haizdir.

Madde 93.- Bilûmum memurların evsafı, hukuku, vezaifi, maaş ve muhassasatı ve sureti nasp ve azilleri ve terfi ve terakkileri kanunu mahsus ile muayyendir.

Madde 94.- Kanuna muhalif olan umurda âmire itaat memuru mesuliyetten kurtaramaz.

Umuru maliye

Madde 95.- (Özgün hali) Muvazenei Umumiye Kanunu mütaallik olduğu senei maliyenin duhulünde mevkii icraya konulabilmek için lâhiyası ve merbutu bütçeler ve cetveller nihayet Teşrinisani iptidasında Meclise takdim olunur.

Madde 95.- (Değişik : 10/12/1931 - 1893 S. Kanun/ md. 1)

Muvazenei Umumiye Kanunu lâyihası ve buna bağlı bütçeler ve cetveller ile mülhak bütçeler Meclise malî yıl başından en az üç ay evvel takdim olunur.

Madde 96.- Devlet emvalinden muvazene haricinde sarfiyat caiz değildir.

Madde 97.- Muvazenei Umumiye Kanununun hükmü bir seneye mahsustur.

Madde 98.- Hesabı katî kanunu mütaallik olduğu sene bütçesinin devrei hesabiyesi zarfında istihsal olunan varidat ile yine o sene vuku bulan tediyatın hakikî miktarını mübeyyin kanundur. Bunun şekil ve taksimatı muvazenei umumiye kanununa tamamiyle mütenazır olacaktır.

Madde 99.- Hesabı katî kanununun lâhiyası mütaallik olduğu senenin sonundan itibaren nihayet ikinci senenin Teşrinisanisinin iptidasına kadar Büyük Millet Meclisine takdim olunmak mecburidir.

Teşkilât Esasiye Kanununa ait zavabıt

Madde 100.- Büyük Millet Meclisine merbut ve Devletin varidat ve masarifatını kanunu mahsusuna tevfikân murakabe ile mükellef bir Divanı Muhasebat müessesidir.

Madde 101.- Divanı Muhasebat umumi mutabakat beyannamesini taallûk ettiği hesabı katî kanununun Maliyece Büyük Millet Meclisine takdimi tarihinden itibaren nihayet altı ay zarfında Meclise takdim eder.

Madde 102.- İşbu Teşkilâtı Esasiye Kanununun tadili aşğıdaki şeraite tabidir:

Tadil teklifi Meclis âzayı mürettebesinin lâakal bir sülüsü tarafından imza olunmak şarttır.

Tadilât ancak adedi mürettebin sülûsan ekseriyeti ârasiyle kabul olunabilir.

İşbu kanunun şekli Devletin Cumhuriyet olduğuna dair olan birinci maddesinin tadil ve tagyiri hiçbir suretle teklif dehi edilemez.

Madde 103.- Teşkilâtı Esasiye Kanununun hiçbir maddesi, hiçbir sebep ve bahane ile ihmal veya tatil olunamaz.

Hiçbir kanun Teşkilâtı Esasiye Kanununa münafi olamaz.

Madde 104.- 1293 tarihli Kanunu Esasi ile mevaddı muaddelesi

ve 20 Kânunusani 1337 tarihli Teşkilâtı Esasiye Kanunu ve müzeyyelât ve tadilâtı mülğadır.

Madde 105.- Bu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyülicradır.

Muvakkat Madde- Türkiye Büyük Millet Meclisine intihap edilen ve edilecek olan bilûmum mensubini askeriyenin tabi olacakları şerait hakkındaki 19 Kânunuevvel 1339 tarihli kanun ahkâmı bakıdır.

ANAYASA(*) (TÜRKÇELEŞTİRİLMİŞ)

Kanun No : 4695 Kabul Tarihi : 10/1/1945

BİRİNCİ BÖLÜM | Esas hükümler

Madde 1.- Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.

Madde 2.- Türkiye Devleti cumhuriyetçi, milliyetçi, halkçı, devletçi, lâyik ve devrimcidir. Devlet dili Türkçedir. Başkent Ankara'dır.

Madde 3.- Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.

Madde 4.- Türk milletini ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi temsil eder ve millet adına egemenlik hakkını yalnız o kullanır.

Madde 5.- Yasama yetkisi ve yürütme erki Büyük Millet Meclisinde belirir ve onda toplanır.

Madde 6.- Meclis yasama yetkisini kendi kullanır.

Madde 7.- Meclis, yürütme yetkisini kendi seçtiği Cumhurbaşkanı ve onun tâyin edeceği Bakanlar Kurulu eliyle kullanır.

Meclis, Hükümeti her vakit denetleyebilir ve düşürebilir.

Madde 8.- Yargı hakkı, millet adına usul ve kanuna göre bağımsız mahkemeler tarafından kullanılır.

İKİNCİ BÖLÜM | Yasama görevi

Madde 9.- Türkiye Büyük Millet Meclisi, özel kanununa göre millet tarafından seçilmiş milletvekillerinden kurulur.

Madde 10.- Milletvekili seçmek, yirmi iki yaşını bitiren kadın, erkek her Türkün hakkıdır.

Madde 11.- Otuz yaşını bitiren kadın, erkek her Türk milletvekili seçilebilir.

Madde 12.- Yabancı Devlet resmî hizmetinde bulunanlar, terhipli cezaları gerektiren suçlardan veya hırsızlık, sahtecilik, dolandırıcılık, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflâs suçlarından biriyle hüküm giymiş olanlar, kısıtlılar, yabancı Devlet uyrukluğunu ileri sürenler, kamu hizmetlerinden yasaklılar, Türkçe okuyup yazma bilmiyenler milletvekili seçilemezler.

Madde 13.- Büyük Millet Meclisinin seçimi dört yılda bir yapılır.

Süresi biten milletvekilleri tekrar seçilebilirler.

Eski Meclis, yeni Meclisin toplanmasına kadar devam eder.

Yeni seçim yapılmasına imkân görülmezse, toplanma dönemi bir yıl daha uzatılabilir.

Her milletvekili, yalnız kendini seçen çevrenin değil, bütün milletin vekilidir.

Madde 14.- Büyük Millet Meclisi, her yıl, Kasım ayı başında çağrısız toplanır.

Meclis, üyelerinin memleket içinde dolaşmaları, inceleme yapmaları, denetleme vazifelerine hazırlanmaları ve dinlenmeleri için çalışmasına yılda altı aydan fazla araveremez.

Madde 15.- Kanun teklif etmek hakkı, Meclis üyelerinin ve Bakanlar Kurulundur.

Madde 16.- Milletvekilleri Meclise katıldıklarında şöyle andiçerler:

<<Namusum üzerine söz veririm ki:Vatanın ve milletin mutluluğuna, esenliğine, milletin kayıtsız şartsız egemenliğine aykırı bir amaç gütmeyeceğim ve Cumhuriyet esaslarına bağlılıktan ayrılmıyacağım.>>

Madde 17.- Bir milletvekili ne Meclis içindeki oy, düşünce ve demeçlerinden, ne de Meclisteki oy, düşünce ve demeçlerini Meclis dışında söylemek ve açığa vurmaktan sorumlu değildir. Seçiminden gerek önce ve gerek sonra üstüne suç atılan bir milletvekili Kamutayın kararı olmadıkça sanık olarak

sorgulanamaz, tutulamaz, ve yargılanamaz. Cinayetten suçüstü yakalanma hali bu hükmün dışındadır. Ancak bu halde yetkili makam bunu hemen Meclise bildirmek ödevindedir. Seçiminden önce veya sonra bir milletvekili hakkında verilmiş bir ceza hükmünün yerine getirilmesi milletvekilliği süresinin sonuna bırakılır. Milletvekilliği süresi içinde zamanaşımı yürümez.

Madde 18.- Milletvekillerinin yıllık ödenekleri özel kanunla gösterilir.

Madde 19.- Araverme sırasında Cumhurbaşkanı veya Meclis Başkanı gerekli görürse Meclisi toplanmaya çağırabilir. Üyelerden beşte birinin istemesi üzerine de Meclis Başkanı Meclis toplanmaya çağırır.

Madde 20.- Meclis görüşmeleri herkese açıktır ve olduğu gibi yayılır.

Fakat Meclis, İçtüzük hükümlerine uygun olarak kapalı oturumlar dahi yapabilir. Kapalı oturumlardaki görüşmeleri yaymak Meclisin kararına bağlıdır.

Madde 21.- Meclis, görüşmelerini İçtüzük hükümlerine göre yapar.

Madde 22.- Soru, gensoru ve Meclis soruşturması, Meclisin yetkilerinden olup bunların nasıl yapılacağı İçtüzükte gösterilir.

Madde 23.- Milletvekilliği ile Hükümet memurluğu bir kişide birleşemez.

Madde 24.- Türkiye Büyük Millet Meclisi kamutayı her Kasım ayı başında kendine bir yıl için bir Başkan, üç Başkanvekili seçer.

Madde 25.- Seçim dönemi bitmeden Meclis, üyelerinin tam sayısının saltçokluğu ile seçim yenilemeğe karar verirse, yeni toplanan Meclisin seçim dönemi Kasım ayından başlar

Kasımdan önceki toplantı, olağanüstü toplantı sayılır.

Madde 26- Kanun koymak, kanunlarda değişiklik yapmak, kanunları yorumlamak, kanunları kaldırmak, Devletlerle sözleşme, andlaşma ve barış yapmak, harb ilân etmek, Devletin bütçe ve kesinhesap kanunlarını incelemek ve onamak, para basmak, tekelli ve akçalı yüklenme sözleşmelerini ve imtiyazları onamak ve bozmak, genel ve özel af ilân etmek, cezaları hafifletmek ve değiştirmek, kanun soruşturmalarını ve kanun cezalarını ertelemek, mahkemelerden çıkıp kesinleşen ölüm cezası hükümlerini yerine getirmek gibi görevleri Büyük Millet Meclisi ancak kendisi yapar.

Madde 27.- Bir milletvekilinin vatan hayınlığı ve milletvekilliği sırasında yiycilik suçlarından biriyle sanık olduğuna Türkiye Büyük Millet Meclisi kamutayı hazır üyelerinin üçte iki oy çoğunluğu ile karar verilir yahut on ikinci maddede yazılı suçlardan biriyle hüküm giyer ve bu da kesinleşirse milletvekilliği sıfatı kalkar.

Madde 28.- Çekilme, kanun hükümleri gereğince kısıtlanma, özürsüz ve izinsiz iki ay Meclise devamsızlık yahut memurluk kabul etme hallerinde milletvekilliği düşer.

Madde 29.- Ölen yahut yukardaki maddeler gereğince milletvekilliği sıfatı kalkan veya düşen milletvekilinin yerine bir başkası seçilir.

Madde 30.- Büyük Millet Meclisi kendi kolluk işlerini Başkanı eliyle düzenler ve yürütür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM | Yürütme görevi

Madde 31.- Türkiye Cumhurbaşkanı, Büyük Millet Meclisi kamutayı tarafından ve kendi üyeleri arasından bir seçim dönemi için seçilir. Cumhurbaşkanlığı görevi, yeni Cumhurbaşkanının seçimine kadar sürer. Yeniden seçilmek olur.

Madde 32.- Cumhurbaşkanı, Devletin başıdır. Bu sıfatla törenli oturumlarda Meclise ve gerekli gördükçe Bakanlar Kuruluna Başkanlık eder ve Cumhurbaşkanı kaldıkça Meclis tartışma ve görüşmelerine katılamaz ve oy veremez.

Madde 33.- Cumhurbaşkanı, hastalık ve memleket dışı yolculuk gibi bir sebeple görevini yapamaz veya ölüm, çekilme ve başka sebeplerle Cumhurbaşkanlığı açık kalırsa Büyük Millet Meclisi Başkanı vekil olarak Cumhurbaşkanlığı görevini yapar.

Madde 34.- Cumhurbaşkanlığı boş kaldığında Meclis toplanıkça Cumhurbaşkanı hemen seçer.

Meclis toplanık değilse Başkanı tarafından hemen toplanmaya çağrılarak Cumhurbaşkanı seçilir. Meclisin seçim dönemi sona ermiş veya seçimin yenilenmesine karar verilmiş olursa Cumhurbaşkanı gelecek Meclis seçer.

Madde 35.- Cumhurbaşkanı, meclisi kabul ettiği kanunları on gün içinde ilân eder.

Cumhurbaşkanı, uygun bulmadığı kanunları bir daha görüşülmek üzere gene on gün içinde gerekçesi ile birlikte Meclise geri verir. Anayasa ile Bütçe Kanunu bu hüküm dışındadır.

Meclis geri verilen kanunu gene kabul ederse Cumhurbaşkanı onu ilân etmek ödevindedir.

Madde 36.- Cumhurbaşkanı her yıl Kasım ayında Hükümetin geçen yıldaki çalışmaları ve giren yıl içinde alınması uygun görülen tedbirler hakkında bir söylev verir. Yahut söylevini Başbakanı okutur.

Madde 37.- Cumhurbaşkanı, yabancı Devletler yanında Türkiye Cumhuriyetinin siyasi temsilcilerini tâyin eder ve yabancı devletlerin siyasi temsilcilerini kabul eder.

Madde 38.- Cumhurbaşkanı, seçiminden hemen sonra Meclis önünde şöyle andiçer:

<< Namusum üzerine söz veririm ki: Cumhurbaşkanı olarak, Cumhuriyet kanunlarını, milletin egemenlik esaslarını sayacağım; Ve bunları müdafaa edeceğim; Türk milletinin mutluluğuna bütün bağlılığım, bütün kuvvetimle çalışacağım; Türk Devletine yönelecek her tehlikeyi en son şiddetle önliyeceğim; Türkiye'nin şanını, şerefini koruyup yükseltmek, üstüme aldığım görevin isterlerini yerine getirmek için olanca varlığım ile çalışmaktan asla ayrılmıyacağım. >>

Madde 39.- Cumhurbaşkanının çıkaracağı bütün kararlar Başbakan ile birlikte ilgili Bakan tarafından imzalanır.

Madde 40.- Başkomutanlık, Türkiye Büyük Millet Meclisinin yüce varlığından ayrılmaz ve Cumhurbaşkanı tarafından temsil olunur. Harb kuvvetlerinin komutası barışta özel kanuna göre Genelkurmay Başkanlığına ve seferde Bakanlar Kurulunun teklifi üzerine Cumhurbaşkanı tarafından tâyin edilecek kimseye verilir.

Madde 41.- Cumhurbaşkanı, vatan hayınlığı halinde Büyük Millet

Meclisine karşı sorumludur. Cumhurbaşkanının çıkaracağı bütün kararlardan doğacak sorumlular 39 uncu madde gereğince bu kararları imzalayan Başbakanın ve ilgili Bakanındır.

Cumhurbaşkanının, özlük işlerinden dolayı sorumlması gerekirse, Anayasanın milletvekilliği dokunulmazlığı ile ilgili 17 nci maddesi hükümlerine uyulur.

Madde 42.- Cumhurbaşkanı, Hükümetin teklifi üzerine, daimî mâlûllük veya kocama gibi özlük sebeplerden dolayı belli kimselerin cezalarını kaldırabilir veya hafifletebilir.

Cumhurbaşkanı, Büyük Millet Meclisi tarafından sanıklanarak hüküm giyen Bakanlar hakkında bu yetkiyi kullanamaz

Madde 43.- Cumhurbaşkanının ödeneği özel kanunla gösterilir.

Madde 44.- Başbakan, Cumhurbaşkanınca Meclis üyeleri arasından tâyin olunur.

Öteki Bakanlar Başbakanca Meclis üyeleri arasından seçilip tamamı Cumhurbaşkanı tarafından onandıktan sonra Meclise sunulur.

Meclis toplanık değilse sunma işi Meclisin toplanmasına bırakılır.

Hükümet, tutacağı yolu ve siyasi görüşünü en geç bir hafta içinde Meclise bildirir ve ondan güven ister.

Madde 45.- Bakanlar, Başbakanın reisliği altında (Bakanlar Kurulu) nu meydana getirir.

Madde 46.- Bakanlar Kurulu, Hükümetin genel politikasından birlikte sorumludur.

Bakanların her biri kendi yetkisi içindeki işlerden ve emri altındakilerin eylem ve işlemlerinden ve politikasının genel gidişinden tekbaşına sorumludur.

Madde 47.- Bakanların görev ve sorumluları özel kanunla gösterilir.

Madde 48.- Bakanlıkların kuruluşu özel kanuna bağlıdır.

Madde 49.- İzinli veya herhangi bir sebeple özürlü olan bir Bakana, Bakanlar Kurulu üyelerinden bir başkası geçici olarak vekillik eder. Ancak bir Bakan birden fazlasına vekillik edemez.

Madde 50.- Bakanlardan birinin Yücedivana yollanması hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisince verilen karar, kendisini bakanlıktan da düşürür.

Madde 51.- İdare dâvalarına bakmak ve idare uyuşmazlıklarını çözmek, Hükümetçe hazırlanarak kendine verilecek kanun tasarıları ve imtiyaz sözleşme ve şartlaşmaları üzerine düşünüşünü bildirmek, gerek kendi özel kanunu ve gerek başka kanunlarla gösterilen görevleri yapmak üzere bir Danıştay kurulur. Danıştay başkanları ve üyeleri, daha önce önemli görevlerde bulunmuş, uzmanlıkları, bilgileri ve görgüleriyle belirgin kimseler arasından Büyük Millet Meclisince seçilir.

Madde 52.- Bakanlar Kurulu, kanunların uygulanışını göstermek yahut kanunun emrettiği işleri belirtmek üzere içinde yeni hükümler bulunmamak ve Danıştayın incelemesinden geçirilmek şartıyla tüzükler çıkarır.

Tüzükler Cumhurbaşkanının imzası ve ilâniyle yürürlüğe girer.

Tüzüklerin kanunlara aykırılığı ileri sürüldükte bunun çözüm yeri Türkiye Büyük Millet Meclisidir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM | Yargı erki

Madde 53.- Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri kanunla gösterilir.

Madde 54.- Yargıçlar, bütün dâvaların görülmesinde ve hükmünde bağımsızdırlar ve bu işlerine hiçbir türlü karışamaz. Ancak kanun hükmüne bağılıdırlar.

Mahkemelerin kararlarını Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Bakanlar Kurulu hiçbir türlü değiştiremezler, başkalamazlar, geciktiremezler ve hükümlerinin yerine getirilmesine engel olamazlar.

Madde 55.- Yargıçlar, kanunda gösterilen usuller ve haller dışında görevlerinden çıkarılamazlar.

Madde 56.- Yargıçların nitelikleri, hakları, görevleri, aylık ve ödenekleri, nasıl tâyin olunacakları ve görevlerinden nasıl çıkarılacakları özel kanunla gösterilir.

Madde 57.- Yargıçlar, kanunla gösterilenlerden başka genel veya özel hiçbir görev alamazlar.

Madde 58.- Mahkemelerde yargılamalar herkese açıktır.

Yalnız yargılama usulü kanunları gereğince bir yargılamanın kapalı olmasına mahkeme karar verebilir.

Madde 59.- Herkes mahkeme önünde haklarını korumak için gerekli gördüğü yasalı araçları kullanmakta serbesttir.

Madde 60.- Hiçbir mahkeme görev ve yetkisi içindeki dâvalara bakmazlık edemez. Görev ve yetki dışında olan dâvalar ancak bir kararla reddolunur.

Yücedivan

Madde 61.- Bakanları, Danıştay ve Yargıtay başkanları ve üyelerini ve Cumhuriyet Başsavcısını görevlerinden doğacak işlerden dolayı yargılamak için Yücedivan kurulur.

Madde 62.- Yücedivan üyeliği için, on biri Yargıtay, onu Danıştay başkanları ve üyeleri arasından ve kendi Genelkurulları tarafından gerekli görüldükte gizli oyla, yirmi bir kişi seçilir.

Bunlar gizli oy ve salt çoklukla içlerinden birini Başkan ve birini Başkanvekili seçerler.

Madde 63.- Yücedivan bir Başkan ve on dört üye ile kurulur ve kararlarını salt çoklukla verir.

Geri kalan altı kişi gerektiğinde kurulun eksliğini tamamlamak için yedek üye durumundadır.

Bu yedek üyeler, üçü Yargıtay, üçü Danıştay'dan seçilmiş üyeler arasından olmak üzere adçekme ile ayrılır.

Başkanlığa ve Başkan vekilliğine seçilenler bu adçekmeye girmezler.

Madde 64.- Yücedivanın savcılık görevi, Başsavcılık tarafından görülür.

Madde 65.- Yücedivanın kararları kesindir.

Madde 66.- Yücedivan kanunlara göre yargılar ve hüküm verir.

Madde 67.- Yücedivan gerekli görüldüğünde Türkiye Büyük Millet Meclisi kararıyla kurulur.

BEŞİNCİ BÖLÜM | Türklerin kamu hakları

Madde 68.- Her Türk hür doğar, hür yaşar. Hürriyet başkasına zarar vermeyecek her şeyi yapabilmektir.

Tabi haklardan olan hürriyetin herkes için sınırı, başkalarının hürriyeti sınırlandırır. Bu sınırı ancak kanun çizer.

Madde 69.- Türkler kanun karşısında eşittirler ve ayrıksız kanuna uymak ödevindedirler. Her türlü grup, sınıf, aile ve kişi ayrıcalıkları kaldırılmıştır ve yasaktır.

Madde 70.- Kişi dokunulmazlığı, vicdan, düşünme, söz, yayım, yolculuk, bağış, çalışma, mülk edinme, malını ve hakkını kullanma, toplanma, dernek kurma, ortaklık kurma hakları ve hürriyetleri Türklerin tabii haklarındandır.

Madde 71.- Cana, mala, ırza, konuta hiçbir türlü dokunulamaz.

Madde 72.- Kanunda yazılı hal ve şekillerden başka türlü hiçbir kimse yakalanamaz ve tutulamaz.

Madde 73.- İşkence, eziyet, zoralım ve angarya yasaktır.

Madde 74.- Kamu faydasına gerekli olduğu usulüne göre anlaşılmadıkça ve özel kanunları gereğince değer pahası peşin verilmedikçe hiç kimsenin malı ve mülkü kamulaştırılmaz.

Çiftçiyi toprak sahibi kılmak ve ormanları devletleştirmek için alınacak toprak ve ormanların kamulaştırma karşılığı ve bu karşılıkların ödeneşi özel kanunlarla gösterilir.

Olağanüstü hallerde kanuna göre yükletilecek para ve mal ve çalışma ödevleri dışında hiçbir kimse başka hiçbir şey yapmaya ve vermeye zorlanamaz.

Madde 75.- Hiçbir kimse felsefe inanından, din ve mezhebinden dolayı kınanamaz. Güvenliğe ve edep törelerine ve kanunlar hükümlerine aykırı bulunmamak üzere her türlü din törenleri serbesttir.

Madde 76.- Kanunda yazılı usul ve haller dışında kimsenin konutuna girilemez ve üstü aranamaz.

Madde 77.- Basın, kanun çerçevesinde serbesttir ve yayımından önce denetlenemez, yoklanamaz.

Madde 78.- Seferberlik ve sıkıyönetim hallerinin veyahut salgın hastalıklardan dolayı kanun gereğince alınacak tedbirlerin gerektirdiği kısıntıların dışında yolculuk hiçbir kayıt altına alınamaz.

Madde 79.- Bağlıların, çalışmaların, mülkedinme ve hak ve mal kullanmanın, toplanmaların, derneklerin ve ortaklıkların serbestlik sınırı kanunlarla çizilir.

Madde 80.- Hükümetin gözetimi ve denetlemesi altında ve kanun çerçevesinde her türlü öğretim serbesttir.

Madde 81.- Postalara verilen kâğıtlar, mektuplar ve her türlü emanetler yetkili sorgu yargıcı veya yetkili mahkeme kararı olmadıkça açılmaz ve telgraf ve telefonla haberleşmenin gizliliği bozulamaz.

Madde 82.- Türkler gerek kendileri, gerek kamu ile ilgili olarak kanunlara ve tüzüklere aykırı gördükleri hallerde yetkili makamlara ve

Türkiye Büyük Millet Meclisine tek başlarına veya toplu olarak haber verebilir ve şikâyette bulunabilirler. Haber veya şikâyeti alan makam kişi ile ilgili başvuruların sonucunu dilekçeye yazılı olarak bildirmek ödevindedir.

Madde 83.- Hiç kimse kanunca bağlı olduğu mahkemeden başka bir mahkemeye verilemez ve yollanamaz.

Madde 84.- Vergi, devletin genel giderleri için, halkın pay vermesi demektir.

Bu esasa aykırı olarak gerçek veya tüzelkişiler tarafından veya onlar adına resimler, ondalık alınması ve başka yüklemeler yapılması yasaktır.

Madde 85.- Vergiler ancak kanunla salınır ve alınır.

Devletçe, illerin özel idarelerince ve belediyelerce alınagelmekte

olan resimler ve yüklemeler, kanunları yapılıncaya kadar alınabilir.

Madde 86.- Harb halinde veya harbi gerektirecek bir durum başgösterdikte veya ayaklanma olduğunda yahut vatan ve cumhuriyete karşı kuvvetli ve eylemli bir kalkışma olduğunu gösterir kesin belirtiler görüldükte Bakanlar Kurulu, süresi bir ayı aşmamak üzere yurdun bir kesiminde veya her yerinde sıkıyönetim ilân edebilir ve bunu hemen Meclisin onamasına sunar. Meclis sıkıyönetim süresini, gerekirse uzatabilir veya kısaltabilir. Meclis toplanık değilse hemen toplanmaya çağırılır.

Sıkıyönetim süresi ancak Meclisin kararıyla uzatılabilir.

Sıkıyönetim, kişi ve konut dokunulmazlığının, basın, gönderişme, dernek, ortaklık hürriyetlerinin geçici olarak kayıtlanması veya durdurulması demektir.

Sıkıyönetim bölgesiyle bu bölgede hangi hükümlerin uygulanacağı ve işlemlerin nasıl yürütüleceği, harp halinde de dokunulmazlığın ve diğer hürriyetlerin nasıl kayıtlanabileceği veya durdurulacağı kanunla gösterilir.

Madde 87.- Kadın, erkek bütün Türkler ilk öğretimden geçmek ödevindedirler. İlk öğretim Devlet okullarında parasızdır.

Madde 88.- Türkiye'de din ve ırk ayırd edilmeksizin vatandaşlık bakımından herkese <<Türk>> denir.

Türkiye'de veya Türkiye dışında bir Türk babadan gelen yahut Türkiye'de yerleşmiş bir yabancı babadan Türkiye'de dünyaya gelipte memleket içinde oturan ve erginlik yaşına vardığında resmî olarak Türk vatandaşlığını isteyen yahut Vatandaşlık Kanunu gereğince Türklüğe kabul olunan herkes Türktür.

Türklük sıfatının kaybı kanunda yazılı hallerde olur.

ALTINCI BÖLÜM | Türlü maddeler

İller

Madde 89.- Türkiye, coğrafya durumu ve ekonomi ilişkileri bakımından illere, iller ilçelere, ilçeler bucaklara bölünmüştür ve bucaklar da kasaba ve köylerden meydana gelir.

Madde 90.- İllerle şehir, kasaba ve köyler tüzelkişilik sahibidirler.

Madde 91.- İllerin, işleri, yetki genişliği ve görev ayrımı esaslarına göre idare olunur.

Memurlar

Madde 92.- Siyasi hakları olan her Türkün, yeterliğine ve hakedişine göre, Devlet memuru olmak hakkıdır.

Madde 93.- Bütün memurların nitelikleri, hakları, görevleri, aylık ve ödenekleri, göreve alınmaları ve görevden çıkarılmaları, yükselme ve ilerlemeleri özel kanunla gösterilir.

Madde 94.- Kanuna aykırı işlerde üstün emrine uymuş olmak memuru sorumdan kurtarmaz.

Maliye işleri

Madde 95.- Bütçe Kanunu tasarısı ve buna bağlı bütçeler ve cetvellerle katma bütçeler Meclise bütçe yılı başından enaz üç ay önce sunulur.

Madde 96.- Devlet malları bütçe dışı harcanamaz.

Madde 97.- Bütçe Kanununun geçerliği bir yıldır.

Madde 98.- Kesinhesap kanunu, ilişkin olduğu yıl bütçesinin hesap dönemi içinde elde edilen gelire, gene o yılki ödemelerin gerçekleşmiş tutarını gösterir kanundur. Bunun şekli ve bölümleri Bütçe Kanunu ile tam karşılıklı olacaktır.

Madde 99.- Her yılın kesinhesap kanunu tasarısı o yılın sonundan başlayarak en geç ikinci yıl Kasım ayı başına kadar Büyük Millet Meclisine sunulur.

Madde 100.- Büyük Millet Meclisine bağlı ve Devletin gelirlerini ve giderlerini özel kanuna göre denetlemekle görevli bir Sayıştay kurulur.

Madde 101.- Sayıştay, genel uygunluk bildirimini ilişkin olduğu kesinhesap kanununun maliyece Büyük Millet Meclisine verilmesi tarihinden başlayarak en geç altı ay içinde Meclise sunar.

Anayasanın dayanakları

Madde 102.- Anayasada değişiklik yapılması aşağıdaki şartlara bağlıdır:

Değişiklik teklifinin Meclis tam üyesinin en az üçte biri tarafından imzalanması şarttır.

Değişiklikler ancak tamsayımın üçte iki oy çokluğu ile kabul edilebilir.

Bu kanunun, Devlet şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki birinci maddesinde değişiklik ve başkalaştırılması hiçbir türlü teklif dahi edilemez.

Madde 103.- Anayasanın hiçbir maddesi hiçbir sebep ve bahane ile savsanamaz ve işlerlikten alıkonamaz. Hiçbir kanun Anayasaya aykırı olamaz.

Madde 104.- 20 Nisan 1340 tarih ve 491 sayılı Teşkilâtı Esasiye Kanunu yerine mâna ve kavramda bir değişiklik yapılmaksızın Türkçeleştirilmiş olan bu kanun konulmuştur.

Madde 105.- Bu kanun yayım tarihinde yürürlüğe girer.

Kaynak

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi

anayasa.gov.tr

ekitap.ayorum.com